EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 09 22
COM(2021) 598 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Atnaujinta griežtesnės priežiūros ataskaita. Graikija, 2021 m. rugsėjo mėn.

{SWD(2021) 273 final}

PAGRINDINIAI FAKTAI

Graikijos ekonominiai pokyčiai ir politika stebimi per Europos ekonominės politikos koordinavimo semestrą ir taikant griežtesnės priežiūros sistemą pagal Reglamento (ES) Nr. 472/2013 2 ir 3 straipsnius([1]). Įgyvendinimo sprendime dėl griežtesnės priežiūros Graikijoje([2]) pripažįstama, kad Graikijai reikia ir toliau įgyvendinti priemones, kuriomis šalinami esami arba potencialūs ekonominių ir finansinių sunkumų šaltiniai, kartu įgyvendinant struktūrines reformas, kuriomis remiamas patikimas ir tvarus ekonomikos augimas.

Griežtesnė priežiūra – tai visapusiška ekonominių pokyčių ir politikos, kurios reikia tvariam ekonomikos atsigavimui užtikrinti, vykdymo stebėjimo sistema. Pagal ją numatytas reguliarus naujausių ekonominių ir finansinių pokyčių Graikijoje vertinimas, taip pat valstybės finansavimo sąlygų stebėsena ir skolos tvarumo analizės atnaujinimas. Griežtesnė priežiūra taip pat sudaro sąlygas įvertinti 2018 m. birželio 22 d. Graikijos bendrą įsipareigojimą Euro grupei tęsti ir užbaigti pagal Europos stabilumo mechanizmo programą priimtas reformas ir užtikrinti, kad būtų išlaikyti pagal finansinės pagalbos programas priimtų svarbių reformų tikslai. Šiomis aplinkybėmis vykdant griežtesnę priežiūrą stebima, kaip įgyvendinami konkretūs įsipareigojimai iki sutartų terminų (t. y. iki 2022 m. vidurio) užbaigti pagrindines pagal programą pradėtas struktūrines reformas šešiose pagrindinėse srityse, konkrečiai: i) fiskalinės, įskaitant struktūrinę, politikos, ii) socialinės gerovės, iii) finansinio stabilumo, iv) darbo ir produktų rinkų, v) Graikijos turto ir dalyvavimo valdant turtą įmonės ir privatizavimo ir vi) viešojo administravimo modernizavimo([3]).

Tai yra vienuoliktoji Graikijai skirta griežtesnės priežiūros ataskaita. Ataskaita grindžiama 2021 m. liepos 15 d. nuotoliniu būdu surengto patikrinimo išvadomis ir reguliariu dialogu su valdžios institucijomis. Patikrinimą atliko Europos Komisija kartu su Europos Centriniu Banku([4]). Pagal stebėsenos užbaigus programą sistemą prisidėjo Tarptautinis valiutos fondas, o pagal išankstinio perspėjimo sistemą ir 2018 m. balandžio 27 d. susitarimo memorandumą dėl Europos Komisijos ir Europos stabilumo mechanizmo darbo santykių dalyvavo Europos stabilumo mechanizmo atstovai. Šioje ataskaitoje vertinama, kaip Graikija įgyvendina įsipareigojimus Euro grupei iki 2021 m. vidurio užbaigti reformas. Ši ataskaita nėra susijusi su leidimu panaudoti kitą sąlygiškų skolos priemonių rinkinį – remiantis sutartu pusmečio grafiku, toks leidimas galėtų būti suteiktas remiantis dvyliktąja ataskaita, kurią tikimasi paskelbti lapkričio mėn.

([1]) 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 472/2013 dėl euro zonos valstybių narių, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, ekonominės ir biudžeto priežiūros griežtinimo (OL L 140, 2013 5 27, p. 1).

([2]) 2021 m. liepos 28 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2021/1279 dėl griežtesnės priežiūros Graikijai pratęsimo.

([3]) https://www.consilium.europa.eu/media/35749/z-councils-council-configurations-ecofin-eurogroup-2018-180621-specific-commitments-to-ensure-the-continuity-and-completion-of-reforms-adopted-under-the-esm-programme_2.pdf.

([4]) ECB darbuotojai dalyvavo išvykstamajame patikrinime pagal ECB kompetenciją: suteikė ekspertinių žinių finansų sektoriaus politikos ir makrolygiu svarbiais klausimais, kaip antai dėl pagrindinių fiskalinių tikslų bei tvarumo ir finansavimo poreikių. Prieš išvykstamąjį patikrinimą 2021 m. liepos 1–7 d. buvo surengtas techninio pobūdžio patikrinimas (jis taip pat vyko nuotoliniu būdu).

2018 m. birželio mėn. Euro grupės partneriams Graikijos prisiimti įsipareigojimai, kuriu pagrindu buvo pradėtos taikyti papildomos skolos mažinimo priemonės, buvo numatyti iki 2022 m. vidurio, taigi jau eina paskutiniai šio susitarimo metai. Nors daugelis įsipareigojimų jau įvykdyti, patikrinimo tikslas buvo patikslinti neįvykdytų reformų įsipareigojimų apimtį ir įgyvendinimo tvarkaraštį.

BENDRASIS VERTINIMAS

Ekonomikos atsigavimas prasidėjo anksčiau, nei tikėtasi, nepaisant vėlesnės, nei planuota, pradžios. Po stipraus 8,2 % nuosmukio 2020 m., 2021 m. pirmąjį ir antrąjį ketvirtį dėl investicijų ir atsargų kaupimo realusis BVP padidėjo atitinkamai 4,5 % ir 3,4 %, palyginti su ankstesniu ketvirčiu. Pagal Komisijos 2021 m. tarpinę vasaros prognozę numatoma, kad 2021 m. BVP padidės 4,3 %, o 2022 m. – 6,0 %, atsižvelgiant į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano nulemtą akstiną investuoti, taip pat vyriausybės paramos priemonių fiskalines paskatas. Fiskalinė politika tebėra palanki, nes valdžios institucijos ir toliau teikia tikslinę laikiną paramą ekonomikai, be kita ko, reaguodamos į katastrofiškus gaisrus, nuo kurių šalis nukentėjo rugpjūčio mėn. Užimtumo rėmimo priemonėmis, įgyvendinamomis daugiausia per ES priemonę „Europos laikinos paramos priemonė nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti“ (SURE), toliau buvo remiama darbo rinka ir kartu su sveikatos priežiūros apribojimų sušvelninimu ir turizmo sezono atnaujinimu tai padėjo dar labiau sumažinti nedarbo lygį iki 15,9 % 2021 m. antrąjį ketvirtį, palyginti su 17,1 % 2020 m. antrąjį ketvirtį. Toliau vykdoma skiepijimo kampanija, tačiau netikrumas dėl perspektyvų tebėra didelis, visų pirma todėl, kad išplitus naujoms koronaviruso atmainoms vasarą išaugo užsikrėtimų COVID-19 skaičius.

Neseniai priimtas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas atliks svarbų vaidmenį padedant Graikijai sustiprėti po COVID-19 pandemijos. Graikijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas buvo vienas pirmųjų planų, kuriuos liepos 13 d. oficialiai patvirtino Taryba po to, kai birželio 17 d. jį teigiamai įvertino Europos Komisija. Rugpjūčio 9 d. Graikija gavo 3,96 mlrd. EUR išankstinio finansavimo išmoką. Šia planas, kuriame numatytos priemonės, padėsiančios sutelkti 17,8 mlrd. EUR dotacijų ir 12,7 mlrd. EUR paskolų, rodo dideles Graikijos pastangas išspręsti jai iškilusias problemas. Jame numatyta daug su klimatu susijusių investicijų ir jis suteiks postūmį skaitmeninimui ir įvairioms reformoms, grindžiamoms įdėtomis ir dedamomis pastangomis. Graikija taip pat buvo pirmoji valstybė narė, parengusi savo 2021–2027 m. programavimo laikotarpio partnerystės susitarimą. 2021 m. liepos 29 d. Komisijos priimtame partnerystės susitarime išdėstytos strateginės gairės, kaip panaudoti daugiau kaip 21 mlrd. EUR vertės investicijas Graikijos ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudai remti.

Ir toliau buvo sparčiai įgyvendinamos reformos įvairiose politikos srityse, o kai kurie konkretūs politiniai įsipareigojimai buvo įvykdyti šiuo ataskaitiniu laikotarpiu. Visų pirma:

- Padaryta svarbi ir esminė pažanga **privatizavimo** srityje, visų pirma užbaigtas sandoris dėl žymaus „Hellinikon“ projekto ir pasirinktas tinkamas investuotojas pagal „Egnatia“ koncesijos sutartį ir sandorį dėl Valstybės dujų įmonės (DEPA) infrastruktūros. Vyksta darbas rengiant atnaujintą **Graikijos turto ir dalyvavimo valdant turtą įmonės** strateginį planą ir Atėnų miesto transporto organizacijos veiklos sutartį.

- Papildoma **Nepriklausomos valstybės pajamų institucijos** darbo užmokesčio lentelė, priimta rengiant 10-ąją ataskaitą, sėkmingai pradėta taikyti daugeliui jos darbuotojų, taip įgyvendinant konkretų įsipareigojimą mokesčių administravimo srityje.

- Nepaisant to, kad buvo vėluojama vykdyti viešųjų pirkimų procedūrą, neseniai pasirašyta sutartis dėl visapusiško atitinkamos **investicijų licencijavimo sistemai** remti skirtos IT sistemos įdiegimo ir taip įvykdytas šis konkretus įsipareigojimas.

- Buvo sudaryta sutartis dėl **nacionalinės Graikijos teisės aktų kodifikavimo ir reformų platformos** sukūrimo, taip veiksmingai įvykdant šį konkretų įsipareigojimą. Sutarties įgyvendinimo laikotarpis ilgas – 36 mėnesiai, o ji finansuojama ES lėšomis pagal Nacionalinį strateginių krypčių planą.

Pažanga buvo daroma ir kitose srityse, dėl kurių prisiimti konkretūs įsipareigojimai, o valdžios institucijos įsipareigojo užtikrinti jų įgyvendinimą pagal sutartą tvarkaraštį. Konkrečiau:

- **Mokesčių administratoriaus** ištisinio mokesčių surinkimo IT sistema (konkretus įsipareigojimas, kurio terminas – 2021 m. vidurys) šiuo metu yra testuojama, o galutinė sistema turėtų būti įdiegta iki 2021 m. pabaigos – to iš esmės ir buvo tikimasi 10-ojoje ataskaitoje.

- Dėl pandemijos vėlavęs sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos srities lėšų, t. y. išlaidų, kurios viršija teisės aktais nustatytą valstybės išlaidų vaistams ir kitoms sveikatos priežiūros paslaugoms viršutinę ribą ir turi būti surinktos iš sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų, **susigrąžinimas** šiuo metu iš esmės vyksta pagal tvarkaraštį. Valdžios institucijos daro pažangą priimdamos pirminės teisės aktus, kuriais nustatoma **neįgaliesiems** skirta asmeninės pagalbos sistema, paremta nauju, funkcionalumu grindžiamu neįgalumo vertinimo metodu, o antriniai teisės aktai turi būti priimti iki metų pabaigos.

- Kalbant apie verslo ir investicijų aplinką, vadovaujantis 2021 m. balandžio mėn. priimtais teisės aktais, 2021 m. birželio mėn. valdžios institucijos priėmė papildomus pirminės teisės aktus, kuriais siekiama reformuoti **ekonominės veiklos licencijavimą** visuose sutartuose sektoriuose. Tai yra labai sveikintinas žingsnis. Vis dėlto valdžios institucijos raginamos greičiau priimti ministro įsakus, kurių reikia balandžio ir birželio mėn. įstatymams įgyvendinti, nes tai būtina, kad naujosios nuostatos galėtų būti visapusiškai taikomos. Veiksmų planas, skirtas **kadastro** projektui užbaigti, įgyvendinamas patenkinamai, šiek tiek vėluojama ratifikuoti miškų žemėlapius. Europos institucijos palankiai vertina tai, kad valdžios institucijos priėmė naują kadastro įstatymą, kuriuo siekiama paspartinti kadastro kartografavimo ir nuosavybės perdavimo procedūras. Tikimasi, kad po neseniai įgyvendintos darbo reformos valdžios institucijos iki 2022 m. pradžios pateiks naujo Darbo kodekso pirminį projektą, kad per **teisės aktų kodifikavimą** būtų padidintas teisinis tikrumas ir pagerinta prieiga prie teisės aktų.

- **Teisingumo** srityje šiuo ataskaitiniu laikotarpiu valdžios institucijos padarė didelę pažangą vykdydamos konkretų įsipareigojimą dėl elektroninio dokumentų tvarkymo. Graikijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane

numatytos kelios palankiai vertinamos tolesnės priemonės, kuriomis bus toliau siekiama šios reformos tikslų ir jie išplečiami.

- Kalbant apie **kovą su korupcija**, valdžios institucijos pasiūlė priemones, kuriomis iki 2022 m. balandžio mėn. būtų palaipsniui įgyvendintos trys likusios Kovos su korupcija valstybių grupės (GRECO) rekomendacijos – konkretus įsipareigojimas.

- Valdžios institucijos padarė pažangą įgyvendindamos pagrindinį **Olimpinio centro** (OAKA) plėtros planą. Reikės toliau dirbti siekiant užtikrinti, kad teritorijos planai garantuotų ilgalaikį finansinį tvarumą.

Valdžios institucijos padarė pažangą vykdydamos kelias platesnio masto struktūrines reformas, inicijuotas griežtesnės priežiūros kontekste. Visų pirma:

- 2021 m. rugpjūčio mėn. Parlamente priimtas naujas išsamus **mokyklinio ugdymo** įstatymas, kuris bus taikomas einamaisiais 2021–2022 mokslo metais. Vykdant šią reformą bus įdiegta daug svarbių naujovių, susijusių su mokyklų savarankiškumu, organizaciniais pokyčiais ir mokytojų vertinimu.

- Valdžios institucijos, naudodamosi Europos Komisijos teikiama techninе parama, parengė išsamų veiksmų planą, kuriuo siekiama stiprinti **valstybės tarnautojų įdarbinimo procesą**. Šio plano įgyvendinimas bus stebimas pagal Graikijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą.

- Valdžios institucijos priėmė naują 2021–2025 m. nacionalinę **viešųjų pirkimų strategiją**, kurioje numatytos svarbios iniciatyvos, įskaitant viešųjų pirkimų procesų skaitmeninimą, modernių priemonių ir e. paslaugų diegimą ir valdymo bei kontrolės sistemos tobulinimą.

- Galiausiai valdžios institucijos toliau daro nuolatinę pažangą **e. valdymo** srityje, visų pirma susijusią su vykdoma portalo „Gov.gr“ plėtra ir viešojo sektoriaus sistemų patikimumo užtikrinimu. Veiksmai šioje srityje bus taip pat remiami iš Graikijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo fondo.

Kai kuriose srityse pažanga buvo lėtesnė, nei tikimasi 10-ojoje ataskaitoje. Visų pirma, nepadidėjo **įsiskolinimų naikinimo** tempas. Bendra įsiskolinimų suma sudarė apie 900 mln. EUR, t. y. beveik 80 % viršijo bendrą tikslą, numatytą liepos pabaigai (apie 500 mln. EUR). Šis didelis nukrypimas verčia susirūpinti, ypač turint omenyje tai, kad 10-ojoje ataskaitoje įsiskolinimų naikinimo tikslai buvo iš esmės peržiūrėti. Dėl dabartinio vėlavimo tikslas iš esmės sumažinti nepensinių įsiskolinimų sumą, kuris turėjo būti pasiektas 2021 m. birželio mėn., bus sunkiai pasiekiamas net iki rugsėjo mėn. pabaigos. Valdžios institucijų prašoma paspartinti visų veiksmų, kuriais skatinama panaikinti įsiskolinimus ir užkirsti kelią naujų įsiskolinimų susikaupimui, įgyvendinimą, kad ateityje nebūtų nukrypta nuo sutartų tikslų. Vis dėlto vilčių teikia tai, kad Graikijos Audito Rūmų rekomendacijos dėl įsiskolinimų panaikinimo toliau įgyvendinamos, kaip planuota, ir kad valdžios institucijos pateikė pasiūlymų dėl tam tikrų fiskalinių procedūrų supaprastinimo, kurių dauguma turi būti priimti iki 2021 m. spalio ir gruodžio mėn. Apskritai valdžios institucijos padarė didelę pažangą vykdydamos **tikrinimo sistemos reformą**, tačiau dėl vykdomos platesnės aplinkos srities reformos buvo vėluojama įgyvendinti paskutinį likusį prioritetinių sričių, kuriose taikoma griežtesnė priežiūra, elementą, t. y. pirminės teisės aktus ir įgyvendinimo potvarkius dėl patikrinimų aplinkos apsaugos srityje, kurių terminas buvo 2021 m. gegužės mėn., kaip buvo

tikimasi 10-ojoje ataskaitoje. Valdžios institucijos įsipareigojo užbaigti tikrinimo sistemos reformą iki 2021 m. spalio pabaigos. **Teisingumo** srityje darbas, susijęs su statistinių duomenų rinkimo skyrių („JustStat“) steigimu, vyksta lėčiau, negu tikėtasi, o kvietimas teikti pasiūlymus dėl integruotos civilinių ir baudžiamųjų bylų valdymo sistemos vis dar nepaskelbtas. 2021 m. priėmus keletą svarbių švietimo srities teisės aktų, tikimasi, kad **aukštojo mokslo** įstatymas bus priimtas iki 2021 m. pabaigos, šiek tiek vėliau, nei numatyta. **Sveikatos priežiūros** srityje vykdomi centralizuoti viešieji pirkimai, tačiau naujos Nacionalinės centralizuotos sveikatos priežiūros sektoriaus viešųjų pirkimų institucijos (EKAPY) teisės aktų sistemos priėmimas atidėtas iki kitos peržiūros. Vykdoma pirminės sveikatos priežiūros įstatymo peržiūra, nors tokie pagrindiniai elementai kaip pirmosios grandies procedūros ir privaloma pacientų registracija vis dar iki galo neapibrėžti. Taip pat padaryta pažanga naujų bendrosios praktikos gydytojų įdarbinimo klausimu. Valdžios institucijos įsipareigojo iki spalio mėn. vidurio baigti rengti įstatymo projektą ir pateikti jį viešoms konsultacijoms.

Dėl Graikijos valdžios institucijų ir euro zonos lygmeniu įgyvendintų priemonių pandemijos poveikis finansų sektoriui kol kas buvo nedidelis. Vėl imtasi įgyvendinti sutartus politikos veiksmus, tačiau apskritai pažanga yra lėtesnė, nei tikėtasi. 2021 m. pirmąjį ketvirtį neveiksnių paskolų ir viso paskolų portfelio santykis išliko 30 %, panašiai kaip 2020 m. pabaigoje, tačiau tikimasi, kad dėl tolesnio didelio masto pakeitimo vertybiniais popieriais pagal programą „Hercules“ vėlesniais ketvirčiais padėtis vėl pradės gerėti. Pirmieji naujos **nemokumo sistemos**, įdiegtos atsižvelgiant į 10-ąją ataskaitą, naudojimo rezultatai teikia vilčių, tačiau vertinti naujosios sistemos veiksmingumą dar per anksti. Pažeidžiamų skolininkų turto pardavimo ir atgalinės nuomos subjekto steigimo koncesinis procesas buvo vėl atidėtas ir jo įsteigimo nesitikima iki 2022 m. vidurio, tačiau tai neturėjo poveikio kitoms nemokumo sistemos dalims. Vėl pradėta nagrinėti **susikaupusias namų ūkių nemokumo bylas** (konkretus įsipareigojimas, kurio terminas – 2021 m. pabaiga), tačiau tikėtina, kad dėl teismų darbo sustabdymo keliems mėnesiams dėl pandemijos ir mažo bylų nagrinėjimo pajėgumo kai kuriuose teismuose tai užtruks ilgiau, nei iš pradžių tikėtasi. Kalbant apie **e. aukcionus** ir kitas vykdymo užtikrinimo procedūras, į peržiūrėtą Civilinio proceso kodeksą (projektą) įtrauktos sveikintinos ir svarbios nuostatos įsigalios vėliau, nei tikėtasi, 2022 m. sausio 1 d., o tai nėra gerai, turint omenyje ankstesnes garantijas, kad kodeksas įsigalios iki 2021 m. rugsėjo mėn. vidurio. Valdžios institucijos ėmėsi papildomų veiksmų, kad 2022 m. padidintų e. aukcionų tam tikrų procedūrinių aspektų veiksmingumą. 2021 m. antrąjį ketvirtį vis dar vėluota tvarkyti **susikaupusias pareikalautas valstybės garantijas**, todėl 2021 m. tikslas buvo sumažintas. Nors naujausi duomenys suteikė vilčių, kad procesas paspartės, net ir peržiūrėtus tikslus bus nelengva pasiekti. Europos institucijos palankiai vertina tai, kad 2021 m. liepos mėn. buvo priimti būtini antrinės teisės aktai siekiant užtikrinti visišką **atidėtųjų mokesčių kreditų sistemos** veikimą, kad bankams patyrus nuostolių būtų galima naudoti atidėtųjų mokesčių kreditus, ir kad netrukus bus iš dalies pakeistas atitinkamas pirminės teisės aktas, kad būtų dar labiau palengvintas neveiksnių paskolų pakeitimas vertybiniais popieriais ir pardavimas.

Valdžios institucijos nurodė, kad keli konkretūs įsipareigojimai ir kitos svarbios reformos bus įvykdyti iki 12-osios ataskaitos pateikimo. Konkrečiau:

- Kalbant apie fiskalines struktūrines reformas, 1-ojo lygmens funkcinė sąskaitų klasifikacija (konkretus įsipareigojimas dėl **sąskaitų plano**, kurio terminas – 2021 m. vidurys) sėkmingai įgyvendinama ir turėtų būti užbaigta prieš priimant 2022 m. biudžetą. Ištisinio mokesčių surinkimo IT sistema (konkretus **mokesčių**

administravimo srities įsipareigojimas, kurio terminas – 2021 m. vidurys) šiuo metu testuojama ir turėtų pradėti veikti visu pajėgumu iki 2021 m. spalio mėn. pabaigos. Tikimasi, kad 2021 m. lapkričio mėn. bus priimtas teisės aktas, kuriuo bus įgyvendinta didelė 2022 m. ENFIA nekilnojamojo turto mokesčio reforma, kuria dėl naujų su rinka susijusių nekilnojamojo turto mokesčių verčių bus padidinta mokesčio bazė – tai konkretus įsipareigojimas.

- **Energetikos** srityje su valdžios institucijomis susitarta dėl antimonopolinės taisomosios priemonės. Ją sėkmingai įgyvendinus ir priėmus atitinkamas reguliavimo ir institucines priemones bus įvykdytas šis konkretus įsipareigojimas.

- Tikimasi, kad konkretus įsipareigojimas baigti kurti integruotą **viešojo administravimo** žmogiškųjų išteklių valdymo sistemą taip pat bus įvykdytas iki 2021 m. spalio mėn., neseniai užbaigus susieti per valstybės tarnautojų surašymą surinktus, Bendrosios mokėjimo tarnybos ir žmogiškųjų išteklių departamento turimus įrašus apie kiekvieną darbuotoją. Valdžios institucijos taip pat užbaigė esamų laikinųjų darbuotojų kategorijų vertinimą ir įsipareigojo iki 2021 m. spalio mėn. nustatyti laikinųjų darbuotojų skaičiaus metinę viršutinę ribą, kuri būtų taikoma nuo 2022 m. Europos institucijos paragino valdžios institucijas kuo greičiau užbaigti nuolatinio sekretoriaus švietimo klausimais skyrimo procesą.

- Nepaisant nedidelių vėlavimų, valdžios institucijos daro didelę pažangą, kad pradėtų veikti **strateginių projektų duomenų bazė** ir **projektų rengimo priemonė**, kurios abi atliks itin svarbų vaidmenį įgyvendinant Graikijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Tikimasi, kad iki 12-osios ataskaitos pateikimo jos pradės veikti visu pajėgumu, įskaitant pirmąją strateginės svarbos sutarčių rengimo programą ir konkurso dėl preliminariųjų sutarčių, skirtų pagal projektų rengimo priemonę brandinamų projektų konsultantams, paskelbimą. Taip pat tikimasi, kad po pastaraisiais mėnesiais padarytos pažangos valdžios institucijos baigs priimti likusius antrinės teisės aktus, kurie įvardyti kaip itin svarbūs siekiant įgyvendinti naująjį **viešųjų pirkimų** įstatymą.

- Pradėtos diskusijos dėl **Graikijos finansinio stabilumo fondo** ateities (konkretus įsipareigojimas). Tikimasi, kad iki 2021 m. spalio mėn. bus priimtas teisinis pakeitimas, susijęs su fondo veiklos trukme, valdymu, pardavimo strategija ir specialiomis teisėmis. Reikia pažymėti, kad skyrimo į fondo vykdomojo direktoriaus pavaduotojo pareigas procesas vėlavo. Tebėra labai svarbu išsaugoti fondo nepriklausomumą ir laikytis teisės aktuose numatyto atrankos proceso.

Apskritai šioje ataskaitoje daroma išvada, kad, nepaisant dėl pandemijos susidariusių sudėtingų aplinkybių, Graikija ėmėsi būtinų veiksmų savo prisiimtiems įsipareigojimams įvykdyti. Valdžios institucijos įvykdė konkrečius įsipareigojimus įvairiose srityse, įskaitant privatizavimą, verslo aplinkos ir mokesčių administravimo gerinimą, ir kartu pasistūmėjo vykdydamos platesnio masto struktūrines reformas, be kita ko, mokyklinio ugdymo ir viešojo administravimo srityse. Europos institucijos teigiamai vertina glaudų ir konstruktyvų bendradarbiavimą visose srityse ir skatina valdžios institucijas išlaikyti pagreitį ir prireikus sustiprinti pastangas mažinti vėlavimus, kuriuos iš dalies sukėlė pandemija ir kurie visų pirma susiję su finansų sektoriaus reformų įgyvendinimu įsiskolinimo panaikinimu.

MAKROEKONOMINIAI POKYČIAI

Po didelio (8,2 %) nuosmukio 2020 m. Graikijos ekonomika pirmąjį pusmetį pradėjo atsigauti. 2021 m. pirmąjį ir antrąjį ketvirtį dėl investicijų ir atsargų kaupimo realusis BVP padidėjo atitinkamai 4,5 % ir 3,4 %, palyginti su ankstesniu ketvirčiu (pakoregavus pagal sezoną). Kelis mėnesius mažėjęs vartojimo prekių kainų augimas vasarą vėl ėmė didėti ir rugpjūčio mėn. pasiekė 1,2 %. Pokyčiai pirmoje metų pusėje, nors šiek tiek atitrūkę nuo kitose valstybėse narėse stebėto pasaulinio infliacinio spaudimo, daugiausia buvo susiję su PVM lengvatų poveikiu paslaugų kainoms. Nepaisant didelio ekonomikos sutrikdymo, kurį sukėlė pandemija, užimtumo rėmimo priemonėmis ir toliau buvo palaikoma darbo rinka. Apskaičiuota, kad 2020 m. apie 1,5 mln. darbuotojų iš daugiau kaip 200 000 įmonių buvo paremti užimtumo rėmimo priemonėmis, finansuojamomis pagal ES priemonę „Europos laikinos paramos priemonė nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti“ (SURE), o 2021 m. šia priemone gali pasinaudoti daugiau kaip 600 000 darbuotojų. Sušvelninus sveikatos priežiūros apribojimus ir atnaujinus turizmo sezoną (tai padėjo paspartinti darbo vietų kūrimą), nedarbo lygis 2021 m. antrąjį ketvirtį sumažėjo iki 15,9 %, t. y. 0,4 procentinio punkto mažiau nei pirmąjį ketvirtį ir daugiau kaip 1 procentiniu punktu mažiau, palyginti su ankstesniais metais. Tačiau jaunimo nedarbas padidėjo nuo 32,8 % 2020 m. pirmąjį ketvirtį iki 41,7 % 2021 m. pirmąjį ketvirtį (naujausi turimi duomenys). Pagrindiniai informacinės sistemos „Ergani“ rodikliai rodo tolesnį užimtumo augimą vasaros mėnesiais, taigi ir galimą nedarbo lygio mažėjimą kitą ketvirtį. Kartu toliau vykdoma skiepijimo kampanija, tačiau susirūpinimą kelia vasaros laikotarpiu išaugęs užsikrėtimų skaičius atsiradus naujai delta atmainai.

Pagal Komisijos 2021 m. tarpinę vasaros prognozę numatoma, kad 2021 m. BVP išaugs 4,3 %, o 2022 m. – 6,0 %. Tikimasi, kad 2021 m. ekonomikos augimą lems vidiniai veiksniai – ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas, taip pat fiskalinės vyriausybės paramos priemonėmis suteiktos paskatos. Nors per vasaros sezoną, ypač rugpjūčio mėn., dėl iš užsienio atvykstančių turistų buvo padengta didelė dalis nuostolių, palyginti su 2019 m. lygiu, prognozuojama, kad turizmo pajamos nesieks 2019 m. lygio. Tikimasi, kad dėl didelio atsparumo pandemijos laikotarpiu prekių eksportas išlaikys teigiamą pagreitį. Prognozuojama, kad bendroji infliacija 2021 m. bus −0,4 %, o 2022 m. – 0,5 %.

Neseniai Graikijos priimtas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas turėtų padėti ateityje stiprinti privačiąsias ir viešąsias investicijas. Tikimasi, kad vykdant strategines investicijas žaliosios pertvarkos, skaitmeninės pertvarkos, tvaraus ir integracinio augimo srityse, taip pat kitus augimą skatinančius veiksmus pagal šį planą, bus remiamas ekonomikos atsigavimas. Remiantis naujausiu Komisijos tarnybų atliktu modeliavimu, numatoma, kad dėl bendro dotacijų ir paskolų komponento poveikio BVP iki 2026 m. padidės 2,1–3,3 %. Toks modeliavimas neapima galimo teigiamo plane numatytų struktūrinių reformų poveikio, kuris galėtų būti reikšmingas. Augimą taip pat skatins naujasis ES finansavimo ciklas.

Neapibrėžtumas dėl perspektyvų tebėra didelis. Kalbant apie turizmo pramonės atsigavimą, pagrindinis veiksnys bus kovos su pandemija pažanga tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu. Turizmo atnaujinimas gegužės mėn. pradžioje suteikė postūmį šiam sektoriui, tačiau jo poveikį iš dalies sumažino vėlyvas kelionių iš pagrindinių atvykstamojo turizmo šalių apribojimų sušvelninimas. Netikrumas taip pat susijęs su privačiojo sektoriaus atsigavimo tempu pasibaigus paramos priemonių galiojimui. Dėl šios priežasties, siekiant išvengti skardžio efekto ir užkirsti kelią naujų bankrotų bangai, reikės gerai apgalvoti, kada

laipsniškai nutraukti šių priemonių taikymą. Tai taip pat susiję su darbo rinka ir atitinkamų darbo rinkos rėmimo schemų nutraukimu, kuris turės būti parengtas taip, kad atleidimų iš darbo banga būtų valdoma. Pastaruoju metu didėjančios gamybos sąnaudos ir tiekimo grandinės kliūtys didina netikrumą dėl infliacijos perspektyvų. Papildomas netikrumo šaltinis tebėra ir išorės geopolitiniai veiksniai bei galimas migracijos srautų atsinaujinimas. Be to, dalies pirkimų, kurie buvo atidėti ankstesniais metais, realizavimas galėtų papildomai paskatinti privatų vartojimą, kaip rodo dažnai skaičiuojami periodiniai ekonomikos rodikliai.

FISKALINIAI POKYČIAI

Valdžios institucijos ir toliau laiku teikia tikslinę laikiną paramą ekonomikai, kurios atvėrimas vyko lėčiau, nei manyta balandžio mėn. Remiantis Tarybos nuomone dėl 2021 m. Graikijos stabilumo programos, priemonės, kurių Graikija ėmėsi 2020 ir 2021 m., atitiko 2020 m. liepos 20 d. Tarybos rekomendaciją([5]). Iki 2021 m. rugpjūčio mėn. priimtos priemonės tebegalioja ir manoma, kad artimiausiu metu jos bus palaipsniui panaikintos. Dabar numatoma, kad fiskalinės šių priemonių sąnaudos 2021 m. pasieks 5,9 % BVP, t. y. 0,2 % BVP daugiau, nei manyta anksčiau. Tai apima naują priemonę, kuria skatinami skiepytis jaunuoliai. Vyriausybė planuoja paramą teikti ir kitais metais, tačiau mažesniu mastu. Be jau paskelbtų priemonių, susijusių su socialinio draudimo įmokų ir socialinio solidarumo mokesčio privačiajam sektoriui sumažinimu ir įtrauktų į Komisijos 2021 m. pavasario prognozę, valdžios institucijos taip pat nusprendė 2022 m. išplėsti mažesnių pridėtinės vertės mokesčio tarifų taikymą konkrečioms prekėms ir paslaugoms tam tikruose pažeidžiamuose sektoriuose. 2021 m. birželio mėn. Taryba rekomendavo, kad 2022 m. Graikija panaudotų Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę papildomoms investicijoms, kuriomis būtų remiamas ekonomikos atsigavimas, kartu laikydamasi atsargios fiskalinės politikos ir išlaikydama nacionaliniu lygmeniu finansuojamas investicijas([6]).

Reaguodamos į rugpjūčio mėn. kilusius didelius miškų gaisrus, valdžios institucijos patvirtino pagalbos ir paramos priemonių rinkinį. 2021 m. rugpjūčio mėn. pabaigoje valdžios institucijos paskelbė papildomą biudžetą, kuriuo įprastos biudžeto išlaidos padidintos 0,1 % BVP, o viešųjų investicijų biudžeto išlaidos – 0,2 % BVP, kad būtų galima finansuoti priemones, kuriomis teikiama pagalba nukentėjusiems namų ūkiams, įmonėms ir regionams. Apskaičiuota, kad dėl numatytos paramos viešosios išlaidos 2021 m. padidės 0,3 % BVP, o 2022 m. – 0,1 % BVP; ją sudaro įvairios priemonės, kaip antai dotacijos ir paskolos, atleidimas nuo pandemijos metu suteikto grąžintino avanso grąžinimo, atleidimas nuo nekilnojamojo turto mokesčio 2021–2023 m., laikinas mokesčių ir skolų prievolių sustabdymas ir parama nukentėjusioms vietos valdžios institucijoms siekiant padėti atstatyti jų regionus.

([5]) 2021 m. birželio 18 d. Tarybos rekomendacija, kurioje pateikiama Tarybos nuomonė dėl 2021 m. Graikijos stabilumo programos, OL C 304, 2021 7 29, p. 33–37.

([6]) 2021 m. birželio 18 d. Tarybos rekomendacija, kurioje pateikiama Tarybos nuomonė dėl 2021 m. Graikijos stabilumo programos, OL C 304, 2021 7 29, p. 33–37. Atkreipiamas dėmesys, kad pagal bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą, kuri bus toliau taikoma 2022 m., leidžiama laikinai nukrypti nuo biudžeto reikalavimų, jei tai nekelia pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutinės trukmės laikotarpiu. Iš pradžių ji buvo aktyvuota 2020 m. kovo mėn. ir pratęsta iki 2021 m., kaip nurodyta 2021 m. metinėje tvaraus augimo strategijoje. Remdamasi savo 2021 m. pavasario prognoze, birželio 2 d. Komisija laikėsi nuomonės, kad sąlygos, kurioms esant 2022 m. bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą reikėtų toliau taikyti, o 2023 m. jos taikymą nutraukti, yra įvykdytos. Nutraukus bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymą bus toliau atsižvelgiama į konkrečių šalių padėtį.

2021 m. rugsėjo 11 d. valdžios institucijos paskelbė papildomų priemonių rinkinį. Dauguma priemonių pratęsiamos arba koreguojamos esamos paramos priemonės. Konkrečiau, visų grąžintinų avansų (valstybės paramos nuo pandemijos nukentėjusioms įmonėms, paskirstytos paskolų su sąlyginiu subsidijos komponentu forma) grąžinimo norma bus dar labiau sumažinta nuo dabartinių 50–100 % iki 25–50 %, priklausomai nuo kiekvienos įmonės apyvartos sumažėjimo lygio; sutrumpinto darbo laiko schema („Synergasia“) bus pratęsta iki 2021 m. pabaigos, o laikinos grąžinimo subsidijos schemos, skirtos nuo koronaviruso nukentėjusiems skolininkams, turintiems paskolas pagrindinei gyvenamajai vietai įsigyti (schema „Gefyra“), taikymas bus pratęstas dar trims mėnesiams([7]). Reaguojant į neseniai padidėjusias elektros energijos kainas buvo paskelbta nauja subsidijų schema, pagal kurią iki metų pabaigos bus taikoma 30 EUR/MWh nuolaida už pirmąsias 300 kWh, suvartotų per mėnesį. Ši priemonė yra laikina ir ja galės pasinaudoti visi namų ūkiai ir žemąją įtampą naudojančios įmonės. Šių priemonių išlaidos dar turi būti patikslintos ir jos bus įtrauktos į Komisijos 2021 m. rudens prognozę. Į rinkinį taip pat įtrauktos priemonės, kurios turės fiskalinį poveikį 2022 m. ir bus įvertintos rengiant 2022 m. biudžeto plano projektą([8]).

Priimta nauja atsiskaitymo už pandemijos laikotarpiu ir iki 2021 m. birželio mėn. pabaigos pradelstus mokesčius ir socialinio draudimo įmokas sistema. Šia nauja sistema iš dalies keičiama jau priimta atsiskaitymo sistema, susijusi su atidėtų įsipareigojimų už laikotarpį nuo 2020 m. kovo mėn. iki birželio mėn. grąžinimu. Pagal ankstesnę sistemą įmonės ir namų ūkiai, kuriuos tiesiogiai paveikė izoliavimo priemonės ir darbo sutarčių sustabdymas, galėjo nuspręsti atidėtus įsipareigojimus padengti sumokant 24 įmokas be palūkanų arba 48 įmokas su 2,5 % metinėmis palūkanomis. Atsižvelgdamos į tai, kad pandemija truko ilgiau, nei tikėtasi rengiant šią sistemą, ir į tai, kad susikaupė naujų pradelstų mokesčių ir socialinio draudimo įmokų skolų, valdžios institucijos nusprendė nustatyti ilgesnį laikotarpį šiems įsipareigojimams pagal naująją sistemą padengti. Po šio pakeitimo reikalavimus atitinkantys fiziniai ir juridiniai asmenys gali pradelstą skolą grąžinti daugiausia 36 arba 72 dalimis. Panašiai kaip ir pagal ankstesnę sistemą, pasirinkusiems trumpesnį grąžinimo laikotarpį palūkanos neskaičiuojamos. Siekiant sumažinti vidutinį įmokų skaičių, minimalios mėnesinės įmokos už skolas, viršijančias 1 000 EUR, buvo padidinti iki 50 EUR.

2021 m. rugsėjo mėn. Parlamentas patvirtino papildomų pensijų sistemos reformą ir ji turėtų įsigalioti 2022 m. Reformos fiskalinės išlaidos vidutinės trukmės laikotarpiu bus nedidelės, tačiau ji turės didelį fiskalinį poveikį ilguoju laikotarpiu. Valdžios institucijos įsteigs naują visiškai finansuojamą valstybinį pensijų fondą, kuris veiks kaip papildomų pensijų fiksuotų įmokų modelis. Nauji darbo rinkos dalyviai([9]) bus automatiškai įtraukti į šį naują fondą, o darbuotojams, kuriems jau taikomas sąlyginis fiksuotų įmokų modelis ir kurie yra jaunesni nei 35 metų amžiaus, bus leidžiama pasirinkti, ar jie nori dalyvauti naujajame fonde, ar likti esamoje sistemoje. Fiskalinės reformos išlaidos trumpuoju laikotarpiu rodo, kad naujų darbuotojų įmokos bus naudojamos kapitalui kaupti naujame fonde, taigi susidarys pajamų trūkumas, kurį reikės padengti viešosiomis lėšomis. Tikimasi, kad ateinantį dešimtmetį šios išlaidos bus valdomos (0,1–0,2 % BVP per metus) ir galės būti padengtos iš

([7]) Schemos pratęsimas priklauso nuo to, ar Komisija patvirtins sprendimo SA.58555 pakeitimą.

([8]) Pagal Komisijos 2021 m. pavasario prognozę pirminis deficitas, stebimas taikant griežtesnę priežiūrą, 2021 m. turėtų pasiekti 7,3 % BVP, o 2022 m. – 0,5 % BVP, ir šie rodikliai iš esmės atitinka valdžios institucijų projekcijas. 2021 m. liepos mėn. Graikijos parlamentas taip pat priėmė vidutinės trukmės fiskalinę strategiją, kuri atitinka 2021 m. balandžio mėn. pateiktą stabilumo programą.

([9]) Nauji rinkos dalyviai, įdarbinami sektoriuose, kuriems jau taikomas dabartinis papildomas sąlyginis fiksuotų įmokų modelis.

esamų socialinio biudžeto rezervų. Tačiau numatoma, kad reformos išlaidos ilgainiui didės ir 2070 m. pasieks apie 1 % BVP per metus. Išlaidos priklauso nuo to, kokia dalis dabartinių darbuotojų, apdraustų esamuose papildomuose fonduose, nuspręs persikelti į naująjį fondą, o poveikis valdžios sektoriaus skolos lygiui taip pat priklausys nuo šio fondo investavimo strategijos ir jo klasifikacijos pagal sektorių([10]).

Fiskalinė rizika išlieka didelė ir daugiausia susijusi su pandemijos raida ir dar nepriimtais teismo sprendimais. Jei pandemija nesibaigs, dėl tolesnio izoliavimo priemonių pratęsimo ir susijusios fiskalinės paramos gali susidaryti papildomų fiskalinių išlaidų. Kita rizika kyla dėl galimybės, kad garantijos, suteiktos kaip paramos priemonių dalis, ateinančiais metais gali būti panaudotos. Taip pat yra rizikos, susijusios su laukiamu teismo sprendimu dėl pensijų skyrimo atgaline data. Po 2020 m. liepos mėn. Valstybės tarybos sprendimo Graikijos valstybė atgaline data išmokėjo 1,4 mlrd. EUR pensijų, tačiau atsisakė pripažinti likusius reikalavimus, susijusius su sezoninėmis premijomis ir papildomomis pensijomis. Laukiamas Valstybės Tarybos sprendimas dėl kompensacijos atgaline data už papildomų pensijų ir sezoninių premijų sumažinimą gali lemti papildomas dideles išmokas, jei teismas priimtų sprendimą pensininkų naudai. Be to, fiskalinę riziką ir toliau kelia nagrinėjamos bylos prieš Viešąją nekilnojamojo turto bendrovę (ETAD). Galiausiai, dar nenustatyta pažeidžiamiems skolininkams priklausančio turto pardavimo ir atgalinės nuomos subjekto klasifikacija. Jeigu jis būtų priskirtas valdžios sektoriui, tai lemtų dideles fiskalines išlaidas subjekto parengiamuoju etapu.

VALSTYBĖS FINANSAVIMAS

Vyriausybei sėkmingai tęsiant obligacijų emisijos programą grynųjų pinigų rezervas išlieka didelis. Vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumas, palyginti su Vokietijos vyriausybės obligacijomis, toliau mažėjo ir nuo 2021 m. gegužės mėn. pabaigos 10 metų termino obligacijų pajamingumas svyravo ties 100 bazinių punktų. Palankias finansavimo sąlygas toliau palaiko Europos Centrinio Banko skatinamoji pinigų politikos pozicija, įskaitant jo specialiąją pandeminę pirkimo programą. Nuo 2021 m. balandžio mėn. Graikija kelis kartus pasinaudojo kapitalo rinkomis. Gegužės mėn. ji surinko 3 mlrd. EUR išleisdama naujas penkerių metų lyginamąsias vyriausybės obligacijas. Pasiektas pelningumas buvo 0,17 % su 0 % atkarpos palūkanomis. Abi vertės yra žemiausios, kokias kada nors pasiekė tokios termino Graikijos obligacijos. Birželio mėn. buvo iš naujo atidarytos 2021 m. sausio mėn. 10 metų obligacijų emisijos sąskaitos ir buvo gauta 2,5 mlrd. EUR grąža (0,89 % pajamingumas). Rugsėjo mėn. vertybinių popierių emisijos procesas buvo tęsiamas, iš naujo atidarant 5 ir 30 metų obligacijų sąskaitas. Valstybės skolos valdymo agentūra iš šių emisijų atitinkamai surinko 1,5 mlrd. EUR (0,02 % pajamingumas) ir 1 mlrd. EUR (1,675 % pajamingumas). Graikijos valstybė jau viršijo savo pradinį 2021 m. emisijų planą ir atviroje rinkoje surinko 14 mlrd. EUR. Be to, gegužės mėn. Graikijai išmokėta apie 2,5 mlrd. EUR paskolų pagal Europos laikinos paramos priemonę nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti. Valdžios sektoriaus pinigų atsargos 2021 m. liepos mėn. pradžioje sudarė apytiksliai 34 mlrd. EUR([11]). Be to, 2021 m. rugpjūčio mėn. Graikija gavo 4 mlrd. EUR išankstinį finansavimą pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę.

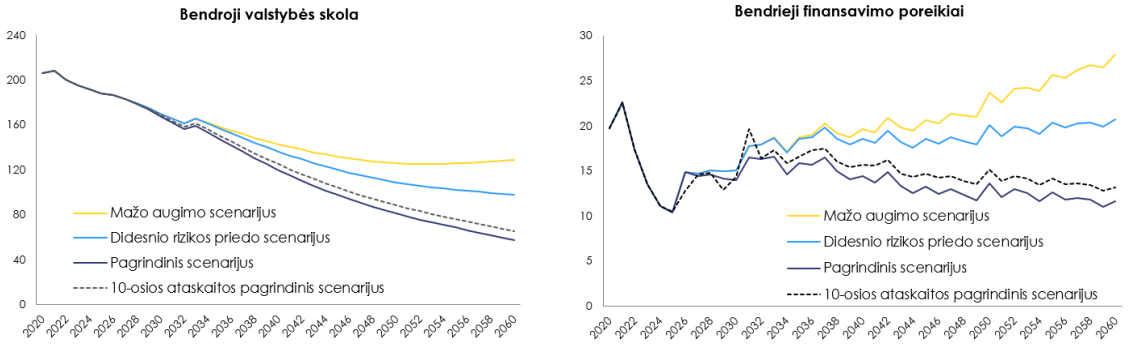
([10]) Jeigu jis būtų priskirtas valdžios sektoriui, poveikis valstybės skolai būtų mažesnis, nes fondo turimos Graikijos vyriausybės obligacijos būtų konsoliduotos valdžios sektoriuje.

([11]) Grynųjų pinigų rezervo sąskaitos likutis tebebuvo 15,7 mlrd. EUR. Grynųjų pinigų rezervo sąskaita taip pat buvo kaupiama

SKOLOS TVARUMO ANALIZĖ

Atnaujinta analizė rodo, kad nuo 10-osios ataskaitos skolos tvarumo rizika iš esmės nepasikeitė. Kaip ir 10-ojoje ataskaitoje pateiktas vertinimas, dabartinė atnaujinta analizė rodo, kad trumpalaikė rizika skolos tvarumui tebėra nedidelė. Rizika yra didesnė ilguoju laikotarpiu pagal lėto augimo ir didesnio rizikos priedo scenarijus. Skolos tvarumo analizė ir toliau grindžiama Komisijos pavasario prognoze ir buvo atnaujinta atsižvelgiant į naują informaciją apie išankstinių sandorių palūkanų normas ir emisijas, įvykusias po paskutinės ataskaitos datos. Palyginti su 10-ąja ataskaita, pagrindinis scenarijus šiek tiek pagerėjo, nes rugpjūčio mėn. viduryje Graikijos išankstinių sandorių palūkanų normos dar sumažėjo, o alternatyvūs scenarijai iš esmės nepasikeitė, nes nerizikingos palūkanų normos projekcijos pasikeitė nežymiai. Pagal pagrindinį scenarijų skola iki 2060 m. sumažės iki 57,6 % BVP, o bendrieji finansavimo poreikiai ilguoju laikotarpiu išliks mažesni nei 15 % BVP. Pagal didesnių rizikos priedų scenarijų skola iki 2060 m. sumažės iki 97,6 % BVP, o bendrieji finansavimo poreikiai nuo 6-ojo dešimtmečio svyruos ties 20 % BVP. Pagal mažesnio augimo scenarijų skolos lygis nesistabilizuos, o bendrieji finansavimo poreikiai nuo 5-ojo dešimtmečio pabaigos nuolat viršys 20 % BVP.

1.1 diagrama. **Skolos tvarumo analizės rezultatai**

Šaltinis: Komisijos tarnybos

FINANSŲ SEKTORIAUS POKYČIAI

Atidėjinių poreikiai, susiję su neveiksnių paskolų pakeitimo vertybiniais popieriais sandoriais, sumažino bankų pelningumą. Todėl 2021 m. pirmąjį ketvirtį bankai ir toliau patyrė rekordinius nuostolius. Kalbant apie teigiamus aspektus, grynosios pajamos padidėjo. Visų pirma prie to prisidėjo vienkartinės prekybos pajamos, siejamos su vyriausybės obligacijų portfeliu, o dėl didelio likvidumo, susijusio su augančiais indėliais ir gausiu Eurosistemos finansavimu, finansavimo išlaidos buvo mažesnės ir grynosios palūkanų pajamos išliko stabilios. Dviejų sisteminių bankų atveju rezultatus taip pat gerino mažesnės rizikos sąnaudos, nes jie pradėjo jausti neveiksnių paskolų finansinio įsiskolinimo mažinimo

iš išmokų pagal Europos stabilumo mechanizmo programą ir yra skirta skolos tvarkymo išlaidoms padengti. Gavusi Europos stabilumo mechanizmo valdymo organų patvirtinimą, Graikija šią sumą taip pat gali panaudoti kitiems tikslams.

teikiamą naudą. Tuo pat metu dėl tam tikrų vienkartinių restruktūrizavimo išlaidų veiklos sąnaudos padidėjo. Atmetus šias išlaidas, veiklos sąnaudos sumažėjo dėl bankų pastangų mažinti savo darbuotojų ir filialų skaičių. Tikėtina, kad grynosios palūkanų maržos ir toliau patirs spaudimą dėl mažų palūkanų normų ir tikėtino balansų sutvarkymo. Todėl 2021 m. antrojo pusmečio pelningumo perspektyvoms įtakos turės i) bankų gebėjimas toliau mažinti atidėjinių poreikius, ii) ekonominė veikla, kuri turės įtakos naujų paskolų paklausai, ir iii) bankų gebėjimas rasti alternatyvių pajamų šaltinių. Kiti svarbūs uždaviniai artimiausiu metu bus toliau mažinti sąnaudas ir pasinaudoti skaitmeninės pertvarkos teikiamais privalumais.

Graikijos bankų kapitalo pozicija 2021 m. pirmojo ketvirčio pabaigoje iš esmės buvo tinkama, nepaisant dėl pandemijos patirtų nuostolių, bankų balansų sutvarkymo ir pereinamojo laikotarpio prudencinių koregavimų dalinio panaikinimo. Konsoliduoto bankų vidutinio bendro 1 lygio nuosavo kapitalo pakankamumo koeficientas ir bendro kapitalo pakankamumo koeficientas atitinkamai sudarė 13,6 % ir 15,6 % pagal riziką įvertinto turto. Tai reiškia, kad, palyginti su ankstesniu ketvirčiu ir su 2019 m. pabaiga (atitinkamai 16,2 % ir 17,3 %), jie sumažėjo, nes bankai paankstino atidėjinius, susijusius su pandemijos poveikiu ir būsimu pakeitimu vertybiniais popieriais. Laipsniškas pereinamojo laikotarpio prudencinių koregavimų panaikinimas([12]) ir daugiausia garantuoto atidėtųjų mokesčių turto metinė amortizacija 2021 m. pirmąjį ketvirtį taip pat laikinai darė spaudimą bankų bendro kapitalo pakankamumo rodikliui. Vis dėlto tai, kad du sisteminės svarbos bankai 2021 m. antrąjį ketvirtį sėkmingai padidino akcinį kapitalą([13]), kartu su kitais kapitalo didinimo veiksmais padeda užtikrinti, kad Graikijos sisteminės svarbos bankai galėtų toliau įgyvendinti savo plataus užmojo neveiksnių paskolų mažinimo strategijas. Tuo pat metu kai kurių mažiau svarbių įstaigų kapitalo poziciją artimiausiu metu gali reikėti atidžiai stebėti, nes jos taip pat sprendžia didelio neveiksnių paskolų lygio problemą. Kalbant apie minimalų nuosavų lėšų ir tinkamų įsipareigojimų reikalavimą (MREL), keturi sisteminiai bankai pakoregavo savo emisijos politiką taip, kad būtų pasiektas privalomas tarpinis tikslas, nustatytas 2022 m. sausio 1 d., kaip matyti iš sėkmingų emisijų pirmąjį 2021 m. pusmetį ([14]).

Pastaraisiais metais valstybių ir bankų sąsaja sustiprėjo, todėl ateityje reikės atidžiau stebėti padėtį. Jau ir taip didelė atidėtųjų mokesčių kreditų dalis bankų kapitale auga ir 2021 m. pirmąjį ketvirtį pasiekė 65 % bendro 1 lygio nuosavo kapitalo, nes bankų kapitalo pozicijas veikia spaudimas dėl užbaigto ir numatomo paskolų pakeitimo vertybiniais popieriais išlaidų ir menko pelningumo lygio. Be to, Graikijos sisteminiai bankai palaipsniui padidino savo vidaus vyriausybės obligacijų poziciją – nuo 6,4 % jų viso turto 2018 m. pabaigoje iki 10,1 % 2020 m. pabaigoje([15]), nors susijusi rizika kol kas išlieka nedidelė dėl vyriausybės obligacijų portfelių, vertinamų amortizuota savikaina, dalies([16]) ir mažo valstybės obligacijų pajamingumo kintamumo dėl Europos Centrinio Banko skatinamosios

([12]) Šios pereinamojo laikotarpio priemonės yra susijusios su laipsnišku naujų apskaitos standartų dėl finansinio turto vertės sumažėjimo įvedimu ir naujų taisyklių, leidžiančių bankams greičiau nurašyti neveiksnias pozicijas, įgyvendinimu pagal Reglamentą (ES) 2019/630, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 575/2013, ir atitinkamas priežiūros gaires.

([13]) Per pirmąją 2021 m. balandžio mėn. surinkta 1,38 mlrd. EUR, o per antrąją 2021 m. birželio mėn. – 800 mln. EUR. Tai buvo pirmieji Graikijos bankų akcinio kapitalo didinimai nuo 2015 m.

([14]) 2021 m. pirmąjį pusmetį Graikijos bankai sėkmingai įvykdė keltą emisijų: 2021 m. kovo mėn. išleido 500 mln. EUR vertės II lygio obligacijų, 2021 m. gegužės mėn. – 500 mln. EUR vertės didesnio prioriteto neužtikrintų obligacijų, o 2021 m. birželio mėn. – 600 mln. EUR vertės papildomų I lygio obligacijų.

([15]) Šaltinis: Graikijos bankas, Finansinio stabilumo apžvalga, 2021 m. birželio mėn.

([16]) Priskirdami turimas vyriausybės obligacijas prie laikomų iki termino (t. y. amortizuota savikaina), bankai savo kapitalo bazę izoliuoja nuo bet kokio galimo vyriausybės obligacijų pajamingumo kintamumo padidėjimo.

pinigų politikos. Be to, valstybės garantija užtikrintų Graikijos bankų skolų pozicija dar labiau padidėjo dėl valstybės garantijų, suteiktų pagal programą „Hercules“, ir Covid-19 valstybės paramos priemonių, o valstybė taip pat išlaiko akcinio kapitalo dalį šiame sektoriuje, įgytą dalyvaujant ankstesniuose bankų rekapitalizavimuose.

Nedidelis 2021 m. pirmojo ketvirčio neveiksnių paskolų ir viso paskolų portfelio santykio pablogėjimas turėtų būti panaikintas kitais ketvirčiais neveiksnias paskolas toliau pakeičiant vertybiniais popieriais pagal programą „Hercules“. Po nuolatinio gerėjimo 2020 m., 2021 m. kovo mėn. neveiksnių paskolų ir viso paskolų portfelio santykio individualus rodiklis padidėjo iki 30,3 % ir išlieka didžiausias euro zonoje. Šio nedidelio padidėjimo priežastis yra tai, kad pirmąjį metų ketvirtį padaugėjo įsipareigojimų nevykdymo atvejų, ypač įmonių ir vartojimo paskolų sąskaitoje – trys iš keturių sisteminių bankų tą ketvirtį užregistravo grynąjį neveiksnių paskolų padidėjimą. Tačiau tikimasi, kad nuo antrojo metų ketvirčio neveiksnių paskolų kiekis vėl mažės, nes iki 2021 m. birželio mėn. pabaigos pagal programą „Hercules“ buvo oficialiai sudaryti dar trys sandoriai ir pasiektas bendras maždaug 17 mlrd. EUR vertybiniais popieriais pakeistų neveiksnių paskolų portfelis. Keturi sisteminiai Graikijos bankai planuoja pasinaudoti neseniai pratęstu programos taikymu ir iki 2021 m. pabaigos panaikinti dar 24 mlrd. EUR vertės neveiksnių paskolų. Jų tikslas – ne vėliau kaip 2022 m. pasiekti vienaženklį neveiksnių paskolų santykį. Šių plataus užmojo mažinimo planų sėkmė priklauso nuo įvairių veiksnių, pavyzdžiui, naujų neveiksnių paskolų srauto masto, būsimo ekonomikos augimo ir bendrų rinkos sąlygų. Šiuo atžvilgiu, siekdamos pritaikyti programą „Hercules“ popandeminei situacijai ir atsižvelgti į neigiamą sveikatos krizės poveikį paskolų susigrąžinimui([17]), 2021 m. liepos mėn. valdžios institucijos priėmė papildomus atitinkamo įgyvendinimo įstatymo pakeitimus.

Pasibaigus moratoriumų galiojimui, pradinis vertinimas rodo nedidelį neigiamą poveikį turto kokybei, atitinkantį bankų lūkesčius, tačiau neigiama rizika išlieka. Didžioji dauguma moratoriumų baigėsi 2020 m. pabaigoje, išskyrus kai kurias ribotas išimtis, visų pirma susijusias su apgyvendinimo sektoriumi. Pradiniai rezultatai rodo, kad mažai tikėtina, jog galimų įsipareigojimų neįvykdymo atvejų skaičius viršys pradinį įvertį, įtrauktą į 2021 m. bankų verslo planus. Šiuo metu maždaug pusė skolininkų, kurie pasitraukia iš moratoriumo, grįžo prie įprasto mokėjimo modelio, o sklandų likusių skolininkų perėjimą prie įprasto mokėjimo modelio palaiko a) įvairūs veiklos skatinimo produktai, kuriuos bankai siūlo perspektyviems klientams, susiduriantiems su laikinais sunkumais, ir b) dvi valdžios institucijų sukurtos laikinos grąžinimo subsidijos schemos, skirtos veiksnioms arba restruktūrizuotoms paskoloms nuo koronaviruso nukentėjusiems skolininkams („Gefyra“ ir „Gefyra II“). Paraiškų dėl paskutinės iš šių dviejų schemų, skirtų mažųjų ir vidutinių įmonių bei laisvųjų profesijų atstovų verslo paskoloms, pateikimo terminas buvo gegužės mėn. pabaiga – iš viso buvo pateikta 40 314 paraiškų, iš jų iki liepos mėn. pabaigos buvo išnagrinėtos 18 077 reikalavimus atitinkančios paraiškos, o tai sudarė 6,5 mlrd. EUR paskolų, daugiausia (84 %) veiksnių. Valdžios institucijos taip pat paskelbė 3 mėnesiams pratęsiančios pirmąją schemą, susijusią su paskolomis, užtikrintomis pagrindine gyvenamąja vieta, kad nuo COVID-19 nukentėję skolininkai turėtų daugiau laiko. Vis dėlto išlieka rizika, susijusi su bankų atidėjinių lygiu, nes visas pandemijos poveikis neveiksnių paskolų srautams gali pavėluotai pasireikšti tik 2022 m. Taip yra dėl to, kad šių metų pabaigoje baigs galioti

([17]) Vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymas per pandemiją turėjo neigiamos įtakos paslaugų teikėjų gebėjimui susigrąžinti savo kreditus ir kilo tam tikro lankstumo poreikis, turint omenyje, kad teisės aktų sistemoje numatytos priemonės, kurias galima taikyti tuo atveju, jeigu verslo planų projekcijose neatsižvelgiama į susigrąžintinas sumas.

dauguma veiklą skatinančių produktų ir dvi „Gefyra“ schemos, taip pat numatoma atšaukti įvairias kitas valstybės paramos programas. Todėl, siekiant aktyviai valdyti tokią riziką ir užtikrinti, kad būtų pasiekti plataus užmojo neveiksnių paskolų mažinimo tikslai, reikia tinkamo ir nuoseklaus paskolų klasifikavimo ir atidėjinių taikant veiklą skatinančius sprendimus, taip pat toliau gerinti bankų vidaus pajėgumus vykdyti perspektyvų ilgalaikių paskolų restruktūrizavimą.

Kreditinės paramos programomis toliau buvo palaikomas kreditų srautas į ekonomiką. 2021 m. sausio–birželio mėn. 28 % naujų nustatyto termino paskolų ne finansų bendrovėms buvo remiama Graikijos plėtros banko siūlomomis priemonėmis, o mažųjų ir vidutinių įmonių atveju šis rodiklis buvo 48 %. Nuo pandemijos pradžios iki birželio mėn. pabaigos COVID-19 įmonių garantijų fondas padėjo suteikti 5,7 mlrd. EUR paskolų. Fondas veiks iki 2021 m. pabaigos ir per jį tikimasi skirti 0,8 mlrd. EUR papildomų paskolų. Pagal schemą TEPIX II iki birželio mėn. pabaigos išmokėta 2,1 mlrd. EUR paskolų. Kreditai ne finansų bendrovėms toliau augo, tačiau lėčiau. 2021 m. liepos mėn. grynųjų paskolų ne finansų bendrovėms metinis augimo tempas sumažėjo nuo 6,7 % 2020 m. balandžio mėn. ir 10,0 % gruodžio mėn. iki 4,1 %. Lėtėjimas didelių įmonių atveju visiškai atsvėrė greitėjimą mažųjų ir vidutinių įmonių atveju, nes bendrai tendencijai įtakos turėjo dviejų didelių bendrovių paskolų grąžinimas balandžio mėn. Kreditų ne finansų bendrovėms kaina pirmąjį 2021 m. pusmetį išliko kaip niekada maža, skirtingai nuo kreditų neįregistruotoms įmonėms kainos, kuri yra gerokai didesnė. Be to, dėl palankių rinkos sąlygų didžiausios Graikijos ne finansų bendrovės galėjo papildomų lėšų ieškoti finansų rinkose išleisdamos įmonių obligacijas. Kalbant apie namų ūkius, metinis kreditų augimo tempas išliko neigiamas ir iš esmės nepakito (−2,5 % 2021 m. liepos mėn., palyginti su 2020 m. pabaiga) ir jų kaina nuolat didėjo.

Graikijos finansinio stabilumo fondas dalyvavo sėkmingai padidinant dviejų sisteminių bankų akcinį kapitalą. 2021 m. antrąjį ketvirtį fondas dalyvavo pritraukiant kapitalą dviem kredito įstaigoms, kad išvengtų pernelyg didelio turimos jų dalies sumažėjimo. Tuo pat metu fondas toliau rėmė ilgalaikius strateginius bankų planus, kuriais siekiama spręsti su inovacijomis ir tvarumu susijusius uždavinius. Artimiausiu metu statistikos institucijos pateiks kapitalo injekcijų fiskalinio poveikio statistinį vertinimą. Skyrimo į fondo vykdomojo direktoriaus pavaduotojo pareigas procesas vėlavo. Tebėra labai svarbu išsaugoti fondo nepriklausomumą ir laikytis teisės aktuose numatyto atrankos proceso.